

מים זכים

דורשי רשומות אמרו 'אין מים אלא תורה'
שנאמר 'הוי כל צמא לכו למים' (ב"ק פב.)

פרשת מטות

ההידור והמעלה של זריזין מקדימין למצוות, בכדי שיוכל לקיים למחר הרבה מצוות חיוביות וכנ"ל.

- ב -

והנה ידוע המעשה בגר צדק רבי אברהם בן אברהם ז"ל (הגראף פוטוצקי), שבעקבות הלשנה הכנסייה הנוצרית אסרה אותו, וכיון שלא רצה לחזור בו מאמונתו נידון למיתה, וכשהובילוהו בדרכו האחרונה להעלותו על המוקד, כאשר עברו ליד ביתו של הגר"א ז"ל, הורה הגר"א מחלון ביתו לגר צדק שילך בזריזות לעבר המוקד.

וביארנו בזה, שהגר צדק הסתפק האם כדאי ללכת לאט, בכדי להרוויח עוד כמה דקות של חיים, שיש בזה משום הצלת חיי שעה, - או שמא עדיף ללכת מהר משום זריזין מקדימין למצוות, שיזכה לקיים את מצות קידוש ה' בזריזות, וכן זה יגדיל את הקידוש ה' כאשר יראו שהוא מזדרז ללכת לקדש את ה', - והגר"א הכריע בזה, שעדיף שילך בזריזות אע"פ שיפסיד עי"ז את היחיי שעה' (ספר 'הגאון' ח"ג עמ' 1099), בשם הגר"א אדלשטיין זצ"ל ע"פ מה ששמע מרבו הישיש רבי זלמן אסטולין זצ"ל).

- ג -

ולכא' גם בזה יש לעי' טובא, דאע"פ דמצד היחיי שעה' יש לבאר שפיר דהגר"א לא חש לזה, משום די"ל דכיון דהוא הי' מחוייב למסור את נפשו על קידוש ה', א"כ נמצא שבכה"ג התורה הרי לא מקפידה על איבוד נפשו, דאדרבה מצותו למות עקדה"ש, ולכן י"ל דהתורה גם לא מקפידה בכה"ג על איבוד היחיי שעה' שלו, בשביל קיום מצות קידוש ה' בזריזות.

אך מ"מ אכתי יל"ע טובא, מדוע הי' עדיף לו להדר במעלה של זריזין מקדימין למצוות, והרי מצד שני אם הי' מוותר על הזריזין מקדימין והי' הולך לאט, הרי הגר צדק יכל לקיים בדרכו למוקד עוד הרבה מצוות חיוביות, ע"י שהי' אומר בדרכו עוד כמה וכמה פסוקי תורה, שבכל תיבה ותיבה הי' מקיים מצות עשה גמורה, - וא"כ צל"ע מדוע הי' עדיף לו להדר במעלת זריזין מקדימין, גם במקום שע"י יפסיד כמה וכמה מצוות חיוביות גמורות וכנ"ל.

- ד -

והנה לכא' צל"ע גם במה שהזדרז אברהם אבינו ללכת לעקידת יצחק, דגם בזה צ"ב כנ"ל, דהנה מבואר במשנ"ב (סי' תרעא, ו), שמוטב לאדם לוותר על ההידור מצוה שלו, בכדי שחבירו יוכל לקיים את המצוה החיובית שלו, ולכן אם יש לו שמן בצימצום בכדי להיות מוסיף והולך בכל ימי החנוכה, ולחבירו אין כלום, מוטב שידליק בכל לילה רק אחד ויתן גם לחבירו.

וידבר ה' אל משה לאמר: נקם נקמת בני ישראל מאת המדינים אחר תאסף אל עמי: וידבר משה אל העם לאמר החלצו מאתכם אנשים לצבא ויהיו על מדין לתת נקמת ה' במדין: (לא, א-ג).

ואיתא בספרי (פיסקא ה) 'אחר תאסף אל עמי - מגיד שמיתתו של משה מתעכבת למלחמת מדין, ואע"פ כן הלך משה ועשה בזריזות, שנאמר וידבר משה אל העם לאמר החלצו, אין החלצו אלא איזדרזו שנאמר חלוצים תעברו' (ע"פ גירסת הגר"א) ע"כ, - וכן פירש רש"י, 'וידבר משה וגו' - אע"פ ששמע שמיתתו תלוייה בדבר, עשה בשמחה ולא איחר'.

והיינו שאע"פ שמשה רבינו בעצם יכל לנקום את נקמת ה' במדין בעצלתיים, באופן שהמלחמה הייתה נמשכת זמן ארוך, ועי"ז משה רבינו יכל להאריך את ימי חייו, - אך מ"מ כיון שזריזין מקדימין למצוות, לכן משה נקם את נקמת ה' במדין בזריזות, - והוא לא חש כלל לזה שבעצם באפשרותו לעכב את מיתתו, ע"י שיתעכב ויאריך את משך הזמן של הנקמה במדין, וכמבואר.

ולכא' צ"ע טובא בזה, דהא בפשטות דין זריזין מקדימין למצוות הוא רק מעלה והידור ולא חובה גמורה, וא"כ צ"ב מדוע באמת משה רבינו לא התעכב במלחמת מדין בכדי לעכב את מיתתו, והרי עי"ז הוא יכל לקיים עוד הרבה מצוות חיוביות, כגון קר"ש ותפילין, וכגון מצות ת"ת שבכל תיבה ותיבה מקיימים בה מצות עשה.

ויש לפלפל טובא בזה, וכדלהלן.

- א -

דהנה בפשטות כשיש לאדם ב' אפשרויות, - אפשרות אחת להדר במצוה של היום, אך מחמת זה הוא לא יוכל לקיים מצוה חיובית אחרת מחר, - ואפשרות שנייה לוותר היום על ההידור מצוה, אך מחמת זה הוא יוכל לקיים מחר מצוה חיובית, - הרי לכא' דינו לוותר היום על ההידור מצוה, בכדי שיוכל לקיים מחר את המצוה החיובית.

וכן מבואר מתוך דברי המשנ"ב (סי' תרעא, ה), שמי שיש לו בתחילת ימי החנוכה ח' נרות, אזי דינו להדליק בכל יום נר אחד, - ולא יהי' מוסיף והולך בג' הימים הראשונים, כיון שאז לא ישאר לו נר אחד לכל יום מימי החנוכה, - אלא דינו לוותר גם בימים הראשונים על ההידור של מוסיף והולך, בכדי שיוכל להדליק בכל הימים נר אחד שהוא חיוב גמור מדינא, עי"ש.

ולפי"ז צ"ע כנ"ל, מדוע באמת משה רבינו לא התעכב במלחמת מדין בכדי לעכב את מיתתו, והרי עי"ז הוא יכל לקיים עוד הרבה מצוות חיוביות, וא"כ לכא' מוטב לוותר על

אכן אכתי יש לפלפל בזה טובא, משום דהנה יעוי' בכתובות (קג.) דרבי לאחר מיתתו הי' מגיע בכל ערי"ש לביתו, והגרע"א הביא בגליון השי"ס שם את דברי הס"ח (סי' תתשכט) וז"ל, 'והי' נראה **בגדי חמודות שהי' לובש בשבת, ופוטו את רבים בקידוש היום, ולא כשאר מתים שהם חופשים ממצוות, כי צדיקים חיים ופוטרים בקידוש עכ"ל**, - והיינו שרבי הי' נחשב כבר חיובא במצות קידוש גם לאחר מיתתו, ולכן יכל להוציא אחרים יד"ח קידוש היום, משום שהצדיקים קרויים חיים אפי' במיתתם.

והנה יעוי' בגמ' וברש"י (שם, בד"ה שלא להוציא לעז), שמבואר שם שלא ניתנה רשות לכל הצדיקים לבוא לביתם לעשות קידוש, - ומעתה יש מקום גדול לומר, שבאמת כל הצדיקים שבמיתתם קרויים חיים, בעצם חייבים בכל המצוות, כיון שאינם כשאר המתים שהם חופשים ממצוות, וכדברי הס"ח הנ"ל.

ורק מ"מ צדיק כזה שלא ניתנה לו רשות לבוא לביתו, הרי הוא אנוס בקיום מצות קידוש היום, כיון שבעצם גם הוא **בר חיובא** במצות קידוש היום, **כיון שלא נאמר בו את ההפקעה ממצוות של 'במתים חפשי'**, **כיון שצדיקים במיתתם קרויים חיים**, ורק מ"מ הוא **אנוס** כיון שלא ניתנה לו רשות.

וכן י"ל להצד שנימא שלרבי לא ניתנה רשות לאחר מיתה, לחזור ולקיים בעוה"ז **את כל המצוות כולן**, דמ"מ י"ל שהוא בעצם הי' **בר חיובא** בכל המצוות כולן גם לאחר מיתה, ורק מ"מ הוא הי' **אנוס** בקיום אותן המצוות שלא ניתנה לו רשות לחזור ולקיים בעוה"ז.

ומעתה לפי"ז שוב צ"ב, מדוע משה רבינו העדיף להדר בהידור ובמעלה של זריזין מקדימין למצוות, והרי הוא יפסיד עי"ז את הקיום של הרבה מצוות חיוביות גמורות, - ומעתה אין לתרץ את מה שתירצנו לעיל, שכיון שלאחר מיתה פטורים מכל המצוות, לכן האדם אינו מחוייב לדאוג לקיום המצוות שלאחר מיתה, כיון שלגבי צדיקים שבמיתתם קרויים חיים אין לומר הכי, כיון שהם מחוייבים בכל המצוות גם לאחר מיתה, משום שאין להם את הפטור של 'במתים חפשי וכנ"ל.

וא"כ שוב צ"ב, דלהנ"ל עולה שבזה שמשה רבינו הזדרז לנקום את נקמת ה' במדין, הרי הוא גרם עי"ז שלא יוכל לקיים כמה וכמה מצוות למחר (לאחר מיתה) שבעצם הוא יהי' בר חיובא בהן, - ויש לפלפל.

ניתן לזכות את הרבים ולהגדיל תורה ולהאדירה
ע"י הקלטת תגובות הערות והוספות
בקו 'מים זכים': 02-633-5850
 כמו כן בקו זה ניתן להאזין
 לתגובות שהתקבלו במערכת

המען לתגובות: יצחק זאב כגן
רח' נתיבות המשפט 81 מודיעין עילית
טל': 1515-271-55442 (תא קולי)
פקס: 02-655-0973 (מערכת נסיונית)
דוא"ל: A0527155442@GMAIL.COM

ווצ"ל שכוונתו לומר, שבשני הימים האחרונים יותר על ההידור של מוסיף והולך בכדי שיהי' שמן לחבירו, אך בששת הימים הראשונים הוא יוכל להיות מוסיף והולך בעצמו, וגם לתת לחבירו כל יום שמן לנר אחד, ודו"ק.

ולפי"ז צ"ב מדוע העדיף אברהם אבינו, לקיים את ההידור והמעלה של זריזין מקדימין למצוות בדרך לעקידת יצחק, והרי אילו הי' הולך לאיטו אזי יצחק הי' יכול לקיים בזמן הנוסף עוד הרבה מצוות, ע"י שהי' עוסק בת"ת ועוד.

ואמנם לגבי הזריזות של אברהם אבינו הנ"ל יש לתרץ בפשיטות, דהתם שאני מתרי טעמי, א. דהתם אברהם אבינו העדיף להזדרז לקיים את המצוה החיובית שהקב"ה ציווהו להעלות את יצחק לעולה, משום שהמצוות שעמדו כנגד זה, היו מצוות שאינן חיוביות שהינן בגדר אינו מצווה ועושה, שהרי יצחק לא הי' **מחוייב בת"ת** ובשאר המצוות, - ולכן אברהם העדיף **להזדרז במצוה החיובית** שלו, ואע"פ שע"י יצחק יפסיד קיום של הרבה מצוות שאינן חיוביות, וכמבואר.

ב. ועוד י"ל דהתם שאני, שאכתי לא הי' אז את דין 'ערבות' שכל ישראל ערבים זל"ז (ואכמ"ל), ולכן אברהם לא הי' צריך להפסיד את ההידור והמעלה שיש לו להזדרז לקיים מצוות הי"ת בעבור מצוותיו של יצחק, כיון שלא הי' מוטל עליו כלל לסייע ליצחק בקיום מצוותיו, ודו"ק.

אך לגבי משה רבינו שהזדרז לנקום את נקמת ה' במדין, וכן לגבי הגר צדק שהזדרז ללכת אל המוקד, אכתי צ"ב מדוע לא הי' עדיף להתעכב לוותר על ההידור של זריזין מקדימין, בכדי להרוויח עי"ז הרבה מצוות חיוביות וכנ"ל.

ולכאוי' יש לתרץ בזה בפשיטות, שכל מה שמצינו (בדיני נר חנוכה הנ"ל, ובעוד דוכתי) שצריך לוותר היום על ההידור מצוה, בכדי שיוכל לקיים מחר את המצוה החיובית, זהו רק מחמת שכבר היום מוטל עליו לדאוג לקיום המצוה של מחר, וכמבואר במנ"ח (מצוה ה, יג) שחייב אדם עוד לפני ר"ה לדאוג לקיום מצוות שופר, וכן חייב לדאוג ללולב עוד לפני סוכות עי"ש, - (ואמנם ע"ע בחיי אדם, ח"א כלל סח, בנשמ"א אות ג, ואכמ"ל).

וכיון שכבר היום מוטל עליו לדאוג לקיום המצוה של מחר, לכן דינו לוותר על ההידור מצוה של היום, בכדי שיוכל לקיים מחר את המצוה החיובית, - כיון שאם הוא לא יוותר כעת על ההידור מצוה, הרי מחר הוא יתבטל ממצוותו, ונמצא שהוא גורם בזה בידיים לביטול המצוה של מחר.

אך לגבי הנידון במשה רבינו הנ"ל, וכן לגבי הנידון של הגר צדק הנ"ל, י"ל דאין מוטל על האדם כעת, לדאוג לכך שיוכל לקיים את המצוות גם בזמן שלאחר מיתתו, כיון שלאחר מיתה הוא פטור לגמרי מהמצוות.

ולכן לגבי משה רבינו ולגבי הגר צדק הנ"ל, הי' דינם להעדיף להדר כעת בהידור ובמעלה של זריזין מקדימין למצוות, ואע"פ שע"י הם יפסידו מצוות גמורות מחר (לאחר מיתה), כיון שהרי לאחר מיתתם לא יהי' להם שום חיסרון של ביטול מצוה, כיון שיהיו פטורים אז מכל המצוות, - **ולכן הי' דינם להזדרז במצוה שהייתה מוטלת עליהם כעת, ואע"פ שאילו היו מוותרים כעת על ההידור של הזריזין, באמת היו יכולים לקיים עוד כמה וכמה מצוות גמורות, ודו"ק.**